

Utställningsutlåtande 2

Detaljplan för Brädstapeln 13 och 16 i stadsdelen Kungsholmen i Stockholm, Dp 2009-04274

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund.....	3
Förslagets syfte och huvuddrag.....	3
Utställning 2	3
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden.....	3
Allmänt om utställningen och planprocessen	4
Allmänt om förslaget och utvecklingen	4
Synpunkter på planhandlingarna	6
Kulturmiljö och påverkan på riksintresset	7
Arkitektur och stadsbild.....	10
Olägenheter för grannar	10
Utemiljöer	11
Gator och trafik	12
Teknisk försörjning.....	13
Miljö- och klimataspekter	14
Synpunkter inkomna under samråd och utställning som ej tillgodosetts	15
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	15
Inkomna synpunkter	16
Statliga och regionala myndigheter och förbund	16
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	18
Övriga remissinstanser	21
Sakägare enligt fastighetsförteckning	23
Övriga.....	28

Sammanfattning

Detaljplanens syfte är att möjliggöra en utveckling av den redan etablerade kontorsverksamheten i kvarteret, att värna den befintliga anläggningens kulturhistoriska värden och att stärka områdets urbana karaktär. Detaljplanen syftar även till att pröva ett tillägg med kvalitativ och innovativ arkitektur utförd med respekt för den befintliga anläggningen och med tydliga referenser till denna.

Detaljplanen ger möjlighet att uppföra en påbyggnad på mellan två och tre våningar på det befintliga Trygg-Hansahuset. Påbyggnaden planeras innehålla kontor och en restaurang.

Planförslaget ställdes ut för andra gången 2017-11-22 – 2017-12-20. Under utställningen har 27 yttranden inkommit. Länsstyrelsen har i tidigare skede haft invändningar mot dåvarande förslag till påbyggnad avseende risken för att riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården inte skulle tillgodoses, men anser att det detaljplaneförslag som nu presenteras i utställnings-skede nr 2, med en mindre hög påbyggnad, inte ger lika stora negativa konsekvenser och därmed kan accepteras ur ett riksintresseperspektiv.

Flera övriga remissinstanser är negativa till planförslaget och framför synpunkter i sak, framför allt vad gäller kulturhistoriska värden, hänsyn till den befintliga anläggningen och påverkan på stadens siluett.

Stockholm Vatten och Avlopp har kommit med synpunkter på dagvattenutredningen och önskar förtydliganden i denna.

De flesta sakägare och närboende som framfört synpunkter menar att planförslaget innebär en negativ påverkan på en kulturhistoriskt värdefull anläggning och anser att förslaget ska harmonisera bättre med befintlig bebyggelse. De uttrycker också en oro för konsekvenserna för närområdet och omgivande bostäder vad gäller skuggning, buller, luftföroreningar och andra störningar.

Inkomna synpunkter föranleder följande revideringar av planförslaget:

- Plankartan kompletteras med planbestämmelser avseende fasader på direktionstvåningen, takutformning på paviljongen samt kvalitet i material och utförande.
- Planbeskrivningen och kvalitets- och gestaltningsprogrammet uppdateras med avseende på dessa bestämmelser.
- Den kulturhistoriska konsekvensanalysen uppdateras med avseende på de förändrade planbestämmelserna.
- Dagvattenutredningen uppdateras.

- Plan- och genomförandebeskrivning har uppdaterats med information om ledningar inom planområdet.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att förslaget till detaljplan antas.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Planens syfte är att möjliggöra en utveckling av den redan etablerade kontorsverksamheten i kvarteret samt att värna den befintliga anläggningens kulturhistoriska värden. Ett vidare syfte är att stärka områdets urbana karaktär genom att tillföra fler arbetsplatser och handel och genom att integrera platsen med stadsmiljön. Detaljplanen syftar även till att pröva ett tillägg med kvalitativ och innovativ arkitektur utförd med respekt för den befintliga anläggningen och med tydliga referenser till denna.

Planen ger möjlighet att uppföra en påbyggnad på två till tre våningar på det befintliga höga kontorshuset och innebär en ökning av bruttoarea (BTA) ovan mark på ca 8 000 m². Påbyggnaden rymmer ca 13 000 m² BTA, och förutsätter att man river tekniska utrymmen samt kontorsutrymmen på taket på ca 5000 m². Användningen föreslås vara kontor och centrumändamål med möjlighet till parkering i våningar under mark. Påbyggnaden planeras innehålla kontor och en restaurang.

Utställning 2

Aktuell detaljplan ställdes ut för andra gången under perioden 2017-11-22 – 2017-12-20. Information skickades ut enligt sändlista till remissinstanser, berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen samt andra intressenter som under samrådet skriftligen framfört synpunkter. Övriga informerades genom annons i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Planförslaget visades i Tekniska Nämndhuset samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under programsamrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om utställningen och planprocessen

Länsstyrelsen gör bedömningen att strandskyddet kan upphävas inom planområdet. De konstaterar att Staden har lämnat in begäran om upphävande av strandskydd hos Länsstyrelsen, och påpekar att detaljplanen inte bör antas innan Länsstyrelsen fattat beslut i frågan om att upphäva strandskyddet och beslutet har vunnit laga kraft.

Stadsmuseet anser inte att stadsbyggnadskontoret har bemött tidigare synpunkter om förvanskning av den kulturhistoriskt värdefulla byggnaden, eller att en markant påbyggnad kommer att avsevärt minska tydligheten i och förståelsen för ursprungsanläggningen samt det den representerar.

Samfundet S:t Erik samt ett par närboende anser att en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap miljöbalken måste göras.

Flera närboende har lämnat synpunkter på att deras förening inte finns med på sändlistan för utställningen denna gång heller.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Information om utställningen har sänts ut till sakägare enligt fastighetsförteckningen. Det innebär att det är bostadsrättsföreningarna som får informationen med post och att det är föreningens skyldighet att informera de boende i föreningen. Den berörda föreningen har fått informationen.

Kontoret gör bedömningen att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan att en miljöbedömning behöver göras. Länsstyrelsen har varken i samråd eller utställning uttryckt att de är av annan uppfattning.

Kontoret gör bedömningen, med stöd av den kulturhistoriska konsekvensbeskrivning som tagits fram, att påverkan på den befintliga byggnaden är godtagbar. En revidering av planhandlingarna kommer att göras för att säkerställa att direktionssvåningen tydliggörs i den befintliga byggnaden så att förståelsen för vad ursprungsanläggningen representerar kan underlättas.

Allmänt om förslaget och utvecklingen

Stadsmuseet, Skönhetsrådet, fyra bostadsrättsföreningar, alla boende som inkommit med yttranden samt Samfundet S:t Erik och Svenska byggnadsvårdsföreningen avstyrker förslaget till detaljplan.

Trafikkontoret ser positivt på förslaget med ny kompletterande bebyggelse i ett kollektivtrafikhärla läge.

Skönhetsrådet ställer sig inte avvisande till att pröva en påbyggnad av fastigheten, men ser det som en förutsättning att detta i så fall görs med respekt för den senmodernistiska anläggningens integritet. En förutsättning för en eventuell revidering är att det sker utifrån andra premisser än de som hittills givits för projektet.

Svenska byggnadsvårdsföreningen anser att det faktum att många kontorsbyggnader byggts på idag med flera våningar sammantaget kommer att förändra höjdsdalan i innerstaden, påverka stadsbilden och stadens siluett och förändra karaktären i gaturummen så att de blir mörkare och skuggigare. Dessa påbyggnader sker steg för steg utan att principfrågan om huruvida stadens höjdsdala ska förändras har prövats på ett samlat sätt i en demokratisk process. Det leder successivt till en stor försämring av stadsmiljön samt att många uttryck för riksintresset påverkas kraftigt. Att staden genom "gluggplanering" ökar antalet våningar på hus efter hus är inget hållbart argument för att fortsätta att bygga på kontorshusen, allra minst ett kontorshus av byggnadsminnesklass.

Brf Åkermannen 33 samt flera närboende konstaterar att många butiker i kvarteret avvecklats och ifrågasätter varför det nu tillkommande butiksutrymmet skulle bli attraktivt och vad det får för konsekvenser för befintliga verksamheter i gatuplanet i omgivande kvarter.

Brf S:t Eriks nr 1 anser att förslaget bör avslås i sin helhet, och i andra hand att det omarbetas vad gäller trafiksituationen så att gällande riktvärden för buller och luftkvaliteten innehålls i förhållande till deras byggnad (inom fastigheten Brädstapeln 14).

Brf Tegelladan 1 anser att den föreslagna detaljplanen förstärker det negativa med Trygg Hansa-huset. De påpekar också att stadsbyggnadskontoret inte har hörsammat deras förslag från 2016 om att utveckla gården (som de benämner Trygg Hansa-parken) genom att bebygga den och därmed förtäta staden utan att tränga undan några befintliga verksamheter eller allmänhetens vilja att röra sig fritt. De föreslår också en mindre påbyggnad på Trygg Hansa-huset liknande de på First Hotel Amaranten på Scheelegatan/Kungsholmsgatan och Hotel Birger Jarl på Birger Jarlsgatan/Rådmansgatan.

Hyresgästföreningen Kungsholmen och en privatperson föreslår byggnation av bostäder i slänten mot Klara sjö upp till höjden för broräcket.

Ett par närboende föreslår att paviljongen rivs och att man ersätter den med ett 8 våningar högt hus längs med Scheelegatan.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Att bebygga gården har prövats i tidigare förslag, och utifrån synpunkter som då kommit in har gårdens och paviljongens kulturhistoriska och stadsmässiga värde bedömts vara så stort att de bör bevaras.

En heltäckande beskrivning av vad som är möjligt avseende påbyggnader av fastigheter är inte möjlig att göra utan att mer i detalj studera varje fastighet. Kontoret menar att det är genom att använda sig av en metodik där projektets påverkan på kulturvärden steg för steg går igenom och möjliga åtgärder presenteras som projekt kan utvecklas i samklang med kulturvärden.

Detaljplanen tillåter handel i kvarteret redan idag, och planförslaget ger inte större bygg rätt för handel. De ombyggnader för handel som planeras i källarvåningen och i paviljongen har hanterats i ett bygglov som redan vunnit laga kraft.

Att bygga bostäder i slänten mot Klara sjö är en fråga som inte har varit aktuellt att behandla i denna detaljplan.

Ökad byggnadsvolym kan leda till ökad trafikmängd totalt sett, men i detta fall planeras samtidigt åtgärder för att minska biltrafiken till anläggningen, genom bland annat ökning av antal cykelplatser, minskning av antal bilparkeringsplatser i garaget och samordning av transporter till fastigheten. Planområdet ligger dessutom i ett läge med mycket god tillgång till kollektivtrafik.

Synpunkter på planhandlingarna

Exploateringskontoret och Trafikkontoret föreslår att föreslagna x-området på infartsgatan tas bort och funktionen säkerställs med ett nytt avtalsservitut.

Skanova framför att det bör framgå av planhandlingarna att de så långt som möjligt önskar behålla befintliga teleanläggningar i

nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning.

Svenska byggnadsvårdsföreningen anser inte att den bebyggelse-antikvariska konsekvensbeskrivningens argument om avvägning mellan det kulturhistoriska intresset och exploateringsintresset håller. De anser att analysen präglas av att projektet till varje pris ska genomföras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret anser inte att det är en konflikt att ha kvar x-området och ändå upprätta ett avtalsservitut, och har efter avstämning med exploateringskontoret bestämt att x-området kan vara kvar.

Planbeskrivningen kompletteras med Skanovas synpunkter.

Stadsbyggnadskontoret gör inte samma bedömning som Svenska byggnadsvårdsföreningen om den kulturhistoriska konsekvensbeskrivningen.

Kulturmiljö och påverkan på riksintresset

Länsstyrelsen har i tidigare skede haft invändningar mot dåvarande förslag till påbyggnad avseende risken för att riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården inte skulle tillgodoses. Länsstyrelsen anser att det detaljplaneförslag som nu presenteras i utställningsskede nr 2, med en mindre hög påbyggnad, inte ger lika stora negativa konsekvenser och kan därmed acceptera planförslaget ur ett riksintresseperspektiv.

De konstaterar att byggnaden redan i dag är stor och synlig i stadsbilden och stadens siluett – vilket förstärks av föreslagen påbyggnad. När det gäller siluetten blir dock inte påverkan så påfallande att Länsstyrelsen bedömer att det är fråga om påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård. De anser inte heller att påverkan på andra uttryck för riksintresset är av en sådan omfattning att det är fråga om påtaglig skada på riksintresset.

Länsstyrelsen anser att risken för skada är störst när det gäller anläggningens arkitektoniska värden och särskilt att direktionsvåningen och styrelserummet försvinner. De anser att det är angeläget att direktionsvåningen markeras på något sätt, så att den fortfarande är avläsbar.

De bedömer att de skyddsbestämmelser som lagts på de befintliga byggnaderna och på gården är tillräckliga och att det är värdefullt att även delar av interiören får skyddsbestämmelser.

De tycker inte att det framgår av planbestämmelserna hur väl en terrass eller ett grönt tak på paviljongen överensstämmer med hänsynen till de kulturhistoriska värdena, och efterfrågar en motivering till detta.

Länsstyrelsen förutsätter också att planen kompletteras med reglering av att fläktrum, trapphus och räcken på paviljongen kommer att vara indragna från fasaden.

Kulturförvaltningen/Stadsmuseet konstaterar att påbyggnadernas volym har minskat sedan förra utställningen samtidigt som fasaderna på skeppets påbyggnad till viss del slätats ut. De anser dock att volymminskningen och fasadjusteringen är marginell, sett till den effekt påbyggnaden har på befintlig byggnad. Påbyggnaden är alltså stor och spektakulär och skulle innebära en grav förvanskning av anläggningens kulturhistoriska värde och påverka både närområdets stadsbild och stadens siluett på ett negativt sätt. Planen stämmer inte överens med stadens mål om att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ska skyddas.

Skönhetsrådet menar att förslaget till påbyggnad inte visar hänsyn till den befintliga anläggningen utan reducerar den till en sockel för nybyggnaden. Rådet ställer sig inte avvisande till att pröva en påbyggnad av fastigheten, men ser det som en förutsättning att detta i så fall förs med respekt för den senmodernistiska anläggningens integritet.

Byggnadsvårdsföreningen skriver i sitt yttrande att det är oförsvarligt och lagstridigt att förvanska detta byggnadsverk av högt kulturhistoriskt, arkitektoniskt och samhällshistoriskt värde av byggnadsminnesklass. De anser att den föreslagna påbyggnaden negativt påverkar flera av uttrycken för riksintresset Stockholms stad och Djurgården.

Även om påbyggnadens volym minskats och gestaltningen omarbetats är det likväl fortfarande fråga om en stor främmande påbyggnad som bryter kraftigt mot den befintliga byggnadens väl genomtänkta senmodernistiska formspråk.

Samfundet S:t Erik värderar Trygg Hansa-huset som ett av Sveriges arkitektoniskt och kulturhistoriskt mest värdefulla kontorskomplex.

De anser att påbyggnaden skulle ha en synnerligen negativ effekt på det byggnadsminnesklassade kontorskomplexet och även på omgivande stadsmiljö, fronten mot vattnet och stadssiluetten, som alla är uttryck för riksintresset.

De konstaterar att den befintliga byggnaden får skydds- och varsamhetsbestämmelser, men att i själva verket görs betydande förändringar interiört och genom att direktionsvåningen rivs.

Bostadsrättsföreningen Åkermannen 33 skriver i sitt yttrande att föreslagen påbyggnad radikalt förändrar byggnadens karaktär och inte är förenlig med befintliga kulturhistoriska värden. Föreslagen påbyggnad väcker också enligt föreningen frågor om vad byggnaden har för funktion eftersom den bryter den långa traditionen att låta offentliga byggnader vara tongivande. Effekten av påbyggnaden på de byggnadsminnesförklarade Rådhuset och Polishuset berörs inte i underlagen.

Bostadsrättsföreningen Tegelladan 1 skriver i sitt yttrande att karaktären på hela området förändras med den föreslagna kolossen till påbyggnad. Den kommer att dominera stadsbilden och prägla området och tyvärr påverka kulturmärkta hus och stadens vackra siluett negativt.

Hyresgästföreningen Kungsholmen och en boende på Kungsholmen anser att Trygg-Hansahuset bör kulturminnesmärkas av länsstyrelsen som enastående kvalitativ 70-tals-arkitektur och skall bevaras orört så långt det är möjligt i alla delar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret delar länsstyrelsens bedömning att planförslaget inte riskerar leda till påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård Stockholms innerstad med Djurgården.

Plankartan kompletteras med bestämmelser om att direktionsvåningens fasad ska vara indragen.

Planbestämmelser på paviljongen justeras så att trapphus, fläktar och räcken måste vara indragna från fasadliv.

Den kulturhistoriska konsekvensanalysen uppdateras med de nya förutsättningarna för direktionsvåningen och taket på paviljongen.

Kontoret gör bedömningen, utifrån den kulturhistoriska konsekvensbeskrivning som tagits fram, att förslagets påverkan på den befintliga byggnaden är godtagbar ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Direktionsvåning med styrelserum och representationslokaler svarar mot en användning som inte längre är aktuell i byggnaden,

när den inte längre rymmer bara ett företag med en företagsledning utan en mängd olika verksamheter av olika storlekar.

Avseende projektets påverkan på Polishuset och Rådhuset hänvisas till utställningsutlåtande 1, då samma synpunkt besvarades.

Arkitektur och stadsbild

Länsstyrelsen ifrågasätter om planbestämmelserna är tillräckliga för att säkra kvaliteten i material och utförande av påbyggnaden.

Flertalet närboende och bostadsrättsföreningar, *Skönhetsrådet, Kulturförvaltningen/Stadsmuseet, Samfundet S:t Erik* och *Svenska byggnadsvårdsföreningen* har synpunkter på den arkitektoniska gestaltningen av förslaget. Det handlar om påbyggnadens storlek och höjd, om det expressiva formspråket, materialverkan och att förslaget förskjuter balansen i den befintliga anläggningens komposition.

Flera remissinstanser, bostadsrättsföreningar och närboende anser att förslaget har en stor negativ påverkan på stadsbilden, genom sin volym och genom de ljuseffekter det kan ge.

En bostadsrättsförening anser att projektet genomgående beskrivs i förhållande till den befintliga byggnaden, framför allt sett från Fleminggatan/Scheelegatan. Sambandet med S:t Eriksområdet och konsekvenserna för boendemiljön i området är inte tillräckligt beskrivet i planhandlingarna.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Plankartan kompletteras med bestämmelser om att påbyggnaden ska utföras med en omsorg om material och väl utformade detaljer som motsvarar den höga arkitektoniska kvaliteten på den befintliga byggnaden.

Kontoret anser att med den bearbetning som gjorts sedan den första utställningen så har proportionerna mellan den befintliga anläggningen och påbyggnaden väsentligt förbättrats. Kontoret anser att påbyggnaden kan bli ett tillskott i stadsbilden genom att tillföra en modern arkitektur av hög kvalitet.

Olägenheter för grannar

Flertalet närboende och tre närliggande bostadsrättsföreningar är kritiska till att förslaget leder till ökad skuggning av befintliga

bostäder och utemiljöer, med minskad himmelsvy och minskat dagsljus som följd,

En bostadsrättsförening och flera närboende uttrycker också en oro för att förslaget kommer att leda till ökade störningar för de närboende i form av buller, vibrationer och luftföroreningar när trafiken till garaget ökar. Underlagsuppgifter i luftföroreningsutredningen och trafikrapporten ifrågasätts, liksom slutsatserna av bullerutredningen. De boende påpekar att trafiken till garaget har ökat det senaste året och att lastbilar både står på tomgång och kör in i garaget även nattetid. De föreslår att garagenedfarten byggs över och att avgaser leds bort från området, eller att garagenedfarten flyttas till Scheelegatan. Bostadsrättsföreningen bifogar en rapport från 2011 som sägs visa att lägenheter som vetter mot garagenedfarten är bullerstörda.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Skuggningen av omgivande kvarter har minskats sedan förslaget i den förra utställningen, men det blir en större skuggning än i dagsläget. Detta är en effekt av att staden hela tiden utvecklas.

Eftersom en förutsättning för förslagets genomförande är att tekniska utrymmen flyttas från taket ner i källarplan kommer ett antal parkeringsplatser i källaren att tas i anspråk, vilket i sig bidrar till mindre biltrafik till och från garaget. Därmed bedöms att luftföroreningar eller buller inte kommer att öka som en konsekvens av detaljplanens genomförande.

De eventuella ökade transporter för handelslokaler i översta källarvåningen har prövats i en bygglovsprocess, där bygglov gavs 2017-07-06. Åtgärder för att dämpa bullret vid garagenedfarten är en förutsättning i bygglovet.

Kontoret har tagit del av den till yttrandet bifogade rapporten om buller i lägenheterna intill planområdet, och konstaterar att den redovisar godtagbara bullernivåer.

Utemiljöer

Samfundet S:t Erik skriver att den viktiga och exakt utformade gården förvanskas. Åtta vackra strategiskt placerade träd huggs ner och den vindlande gångvägen ersätts av en rak passage.

Ett par närboende och en bostadsrättsförening påpekar att gårdsmiljön är otrygg och inte upplevs offentlig idag och föreslår att

man river paviljongen och bebygger delar av gården istället, och därigenom öppnar upp gården för allmänheten.

En bostadsrättsförening påpekar att planhandlingarna inte berör vilka konsekvenser den ökade skuggningen av parken och strandpromenaden får för allmänheten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planteringar, möblering och markbeläggning på gården (inom kvartersmark) regleras inte i detaljplanen, utan planhandlingarnas illustrationer över gården visar fastighetsägarnas intentioner.

Tårpilarna längs med Scheelegatan har bedömts vara i dåligt skick och kommer troligen att behöva tas ner oavsett om planförslaget genomförs. Den vindlande gångvägen tillkom vid ombyggnad av gården 2004 och hör alltså inte till den ursprungliga gestaltningen.

En byggnad på gården har redan prövats i två olika samråd och utifrån de yttranden som kommit in har den utvecklingen inte bedömts vara möjlig att genomföra. Bevarande av den s.k.

Grindstugan (Paviljongen) har varit en viktig utgångspunkt i det nu gällande förslaget. Gården är inte en offentlig park utan en gård på kvartersmark, även om den är utformad så att allmänheten har tillträde till den. I planförslaget redovisas hur gården avses utvecklas för att bli tryggare och mer attraktiv för allmänheten.

Kontoret bedömer att konsekvenserna av ökad skuggning på strandpromenaden är marginella.

Gator och trafik

Trafikkontoret Stockholm stad anser att antalet lättillgängliga cykelparkeringsplatser bör utökas för att närmare nå cykelparkeringsstalet för handelsverksamhet, vilket innebär 124-186 cykelparkeringsplatser för 6200 kvm BTA.

De påpekar också att handel i bottenvåningarna innebär krav på angöringsplatser för bilar och en parkeringsplats för rörelsehindrade inom 25 meters gångavstånd från entré till publika lokaler. Trafikkontoret förutsätter att även rörelsehindrade kommer att ha möjlighet att nå handelslokaler via garaget, vilket kräver tillgång till en hiss.

En bostadsrättsförening anser att antalet cykelparkeringsplatser är kraftigt underdimensionerat (det var en synpunkt som skickades in till förra utställningen och som nu bifogats igen).

En bostadsrättsförening samt sex närboende uttrycker en oro för att tillbyggnaden kommer att försvåra den redan idag hårt belastade trafiksituationen i området och öka miljöproblemen för de boende i området.

Hysesgästföreningen Kungsholmen samt en boende på Kungsholmen anför att det saknas kommunikationer tillräckligt för ytterligare större mängder nya arbetsplatser i området längs Fleminggatan.

Två närboende påpekar att parkeringssituationen i området är otillfredsställande och att trafiken särskilt inom S:t Eriksområdet kommer att öka pga kunder som söker parkeringsplatser. De anser att projektet motarbetar stadens mål att trafiken ska minska i innerstaden.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Förslaget på gårdsutformning innehåller 150 cykelparkeringar vilket väl rymmer cykelparkeringstalet 124-186 som trafikkontoret önskar. (Illustrationen på sid 31 i planbeskrivningen är förenklad, och redovisar inte alla enskilda cyklar som får plats inom varje cykelparkering.)

Angöring för funktionshindrade i garaget regleras inte i detaljplanen, men synpunkten förs vidare till fastighetsägarna.

Ökad byggnadsvolym kan leda till ökad trafikmängd totalt sett, men i detta fall planeras samtidigt åtgärder för att minska biltrafiken till anläggningen, genom bland annat ökning av antal cykelplatser, minskning av antal bilparkeringsplatser i garaget och samordning av transporter till fastigheten. Planområdet ligger dessutom i ett centrumnära läge med mycket god tillgång till kollektivtrafik.

Teknisk försörjning

Fortum Värme, Skanova samt Stockholm Vatten och avfall har lämnat tekniska råd och riktlinjer som ska beaktas i projekteringen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Synpunkterna förs vidare till fastighetsägarna.

Miljö- och klimataspekter

Länsstyrelsen anser att med föreslagna åtgärder för fördröjning av dagvattnet finns det möjlighet att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten i recipienten.

Länsstyrelsen förutsätter att Staden följer upp åtgärder för rening av dagvatten inom och utanför planområdet, så att de kommer till utförande trots att de inte är reglerade i detaljplan. De lyfter särskilt frågan om vissa åtgärder inte kommer att komma till utförande på grund av hänsyn till kulturmiljövärden, och hänvisar till paviljongens tak som ett exempel. Staden behöver tillse att planen medger andra reningsmöjligheter om detta sker.

Stockholm Vatten och avfall lämnar synpunkter på dagvattenutredningen. De vill att den uppdateras avseende illustration av ledningsnät och anslutningspunkter inom fastigheten; statusklassning och miljö kvalitetsnormer för de aktuella recipienterna; information kring bräddpunkter; bedömning av tillförlitlighet och osäkerheter i redovisade halter och mängder av föroreningar samt information om att dagvatten som avleds via kombinerat nät ska omhändertas och renas enligt Stockholms stads dagvattenstrategi.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

När det gäller de föreslagna fördröjningsåtgärderna på paviljongens tak så har den kulturhistoriska konsekvensanalysen uppdaterats med avseende på detta. Paviljongen har i dagsläget ett tak av sedum, vilket har en viss fördröjande verkan, och att anlägga ett tjockare grönt tak, med bättre fördröjningseffekt bedöms inte påverka det kulturhistoriska värdet i någon större grad. Planbestämmelserna skärps dock så att taket inte kan göras tjockare hela vägen ut till fasad, utan en påbyggnad av taket måste ligga in-dragen.

Dagvattenutredningen kompletteras med de uppgifter som Stockholm Vatten och avfall efterfrågar.

Synpunkter inkomna under samråd och utställning som ej tillgodosetts

- Trygg-Hansahuset får inte förvanskas. Påbyggnaden är för stor och skulle ha en synnerligen negativ effekt på anläggningen.
- Påbyggnaden påverkar riksintresset för kulturmiljövård Stockholms innerstad med Djurgården negativt.
- Påbyggnaden är för spektakulär/främmande/expressiv i sitt formspråk
- Påbyggnaden skuggar omgivande bostäder och utemiljöer, ger minskad himmelsvy och riskerar ge negativa ljuseffekter på omgivningen.
- Påbyggnaden riskerar leda till ökade störningar avseende buller, luftföroreningar och vibrationer.
- Stadsdelen behöver inte fler handelslokaler, tillkommande lokaler kan försämma för befintliga lokaler
- En miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap miljöbalken bör göras
- Förslaget borde ha skickats på nytt samråd istället för utställning 1
- Ett planprogram borde ha upprättats.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Från de inkomna synpunkterna har intressekonflikter mellan anläggningens höga kulturhistoriska värden och den föreslagna påbyggnaden på Skeppet och Muttrarna kunnat identifieras. Länsstyrelsen gör bedömningen att det omarbetade förslaget inte innebär en påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård Stockholms innerstad med Djurgården, men att anläggningens arkitektoniska värden påverkas.

Med anledning av de synpunkter som framförts under utställningen har planhandlingarna reviderats enligt följande:

- Plankartan kompletteras med planbestämmelser avseende fasader på direktionsvåningen, takutformning på paviljongen samt kvalitet i material och utförande.
- Planbeskrivningen och kvalitets- och gestaltungsprogrammet uppdateras med avseende på dessa bestämmelser.
- Den kulturhistoriska konsekvensanalysen uppdateras med avseende på de förändrade planbestämmelserna.

- Dagvattenutredningen uppdateras.
- Plan- och genomförandebeskrivning har uppdaterats med information om ledningar inom planområdet.

Stadsbyggnadskontoret bedömer därmed att planförslaget innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen. Kontoret föreslår att detaljplanen antas.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr 2009-04274. Planakten för ärendet finns tillgänglig i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Sammanfattande bedömning

Mot bakgrund av de förändringar som gjorts av förslaget sedan det första utställningsskedet och som nu presenterats i utställningsskede 2, kan Länsstyrelsen acceptera planförslaget ur ett riksintressesperspektiv. Det motiveras nedan. Länsstyrelsen har nedan även kompletterande synpunkter avseende kulturmiljövården av riksintresse och avseende miljökvalitetsnormer för vatten.

Synpunkter avseende prövningsgrunder

Länsstyrelsen har följande synpunkter på de områden som Länsstyrelsen har att bevaka enligt 12 kap. 1 § ÄPBL.

Riksintresse för kulturmiljövården, 3 kap. 6 § miljöbalken

Länsstyrelsen har i tidigare skede haft invändningar mot dåvarande förslag till påbyggnad avseende risken för att riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården inte skulle tillgodoses. Länsstyrelsen anser att det detaljplaneförslag som nu presenteras i utställningsskede nr 2, med en mindre hög påbyggnad, inte ger lika stora negativa konsekvenser. Med de förändringar som gjorts av förslaget kan Länsstyrelsen därmed acceptera planförslaget ur ett riksintressesperspektiv.

Byggnaden är redan i dag stor och synlig i stadsbilden och stadens siluett – vilket förstärks av föreslagen påbyggnad. När det gäller siluetten blir dock inte påverkan så påfallande att Länsstyrelsen bedömer att det är fråga om påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövård.

Inte heller är påverkan på andra uttryck för riksintresset som är relevanta i detta sammanhang, såsom vattenrummet, stenstadens yttre gräns eller årsringarna, av en sådan omfattning att de bedöms åstadkomma påtaglig skada på riksintresset.

Länsstyrelsen delar den bedömning som görs i den antikvariska konsekvensanalysen att skadan är störst när det gäller anläggningens arkitektoniska värden. En del av den skada som uppstår hänger samman med att direktionsvåningen och det där belägna styrelserummet försvinner. I riksintressesammanhang innebär det skada på uttrycket som gäller försäkringsbyggnader, då direktionsvåningen är viktig för förståelsen av anläggningen som en kontorsbyggnad tillkommen för en verksamhet. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att direktionsvåningen markeras på något sätt. T.ex. att, som föreslås i den antikvariska konsekvensutredningen, den markeras i övergången mellan den befintliga och tillkommande bebyggelsen. (Se Konsekvensanalysen s. 52.) På detta sätt skulle funktionen av direktionsvåningen fortfarande kunna bli avläsbar. Länsstyrelsen bedömer att de skyddsbestämmelser som lagts på de befintliga byggnaderna och på gården är tillräckliga och att det är värdefullt att även delar av interiören får skyddsbestämmelser.

Den föreslagna utformningen av påbyggnaden ställer stora krav på kvalitet i material och utförande. Länsstyrelsen ifrågasätter att planbestämmelserna i förslaget är tillräckliga för att säkra detta. Med endast hänvisning till planbeskrivningen riskeras tydligheten i det som avses regleras. Hänvisningar som görs behöver vara lätta att återfinna i planbeskrivningen och så tydliga som möjligt till innehåll.

Det framgår inte av planbestämmelserna hur väl en terrass eller grönt tak till paviljongen överensstämmer med hänsynen till de kulturhistoriska värdena. Detta behöver motiveras. Paviljongens värden behöver beaktas, men det som anges i planbeskrivningen, att fläktrum, trapphus och räcken kommer att vara indragna från fasaden, ser inte ut att vara reglerade i planen. Länsstyrelsen förutsätter att Staden kompletterar planen på denna punkt.

Miljö kvalitetsnormer för vatten och dagvattenhantering

Inför detta utställningsskede har en dagvattenutredning (Geoveta 2017-10-27) tagits fram som föreslår åtgärder för dagvattenrening. Det handlar om växtbäddar, magasin för fördröjning, rörmagasin m.m. Med föreslagna åtgärder för fördröjning av dagvatten (20 mm fördröjning av dagvatten från alla hårdgjorda ytor) finns enligt Länsstyrelsens mening möjlighet att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten i recipienten.

Planbeskrivningen anger vilka åtgärder som avses genomföras inom och utanför planområdet för rening av dagvatten från planområdet. Länsstyrelsen förutsätter att Staden följer upp åtgärderna så att de kommer till utförande trots att de inte är reglerade i detaljplanen. Hänsyn till kulturmiljövärden innebär dock att föreslagna åtgärder eventuellt inte kommer till utförande på bl.a. paviljongens tak. I sådant fall behöver en beredskap finnas för att kompensera för detta bortfall av reningsmöjlighet. Staden behöver tillse att planen medger detta.

Övriga synpunkter

Strandskydd

Inom planområdet råder strandskydd inom 100 meter från strandlinjen. Länsstyrelsen gör utifrån Stadens redovisning i planbeskrivningen bedömningen att strandskyddet kan upphävas inom planområdet.

Staden har lämnat in begäran om upphävande av strandskydd hos Länsstyrelsen, se Länsstyrelsens diarienummer 511-51795-2017. Strandskyddet hanteras i särskild ordning. Detaljplanen bör inte antas innan Länsstyrelsen fattat beslut i frågan om att upphäva strandskyddet och beslutet har vunnit laga kraft.

Trafikförvaltningen, Stockholms läns landsting

Efter granskning av remisshandlingarna inklusive den trafikutredning som tagits fram som stöd för detaljplanen har trafikförvaltningen inga ytterligare synpunkter utan hänvisar till det yttrande som lämnades 2016-11-08.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Trafikkontoret Stockholm stad

Trafikkontoret ser positivt på förslaget med ny kompletterande bebyggelse i ett kollektivtrafikhärläge.

Behovet av cykelparkeringar till kontor och handel ska i första hand lösas inom fastigheten, vilket föreslås i planförslaget. Cykel-

parkeringsplatserna ska vara enkla att komma åt. Planen förutsätter utveckling av området med nya kontor och handel.

Cykelparkeringstal vid nyproduktion är:

- För arbetsplatser minst 0,2 parkeringsplatser per anställd.
- För kontor 5–10 parkeringsplatser per 1000 kvm BTA där siffran baseras på ca 20 kvm per anställd.
- För handel 20–30 parkeringsplatser per 1000 kvm BTA.

Kontoret anser att antalet lättillgängliga cykelparkeringsplatser bör utökas för att närmare nå cykelparkeringstalet för handelsverksamhet. I detta fall motsvarar det mellan 124–186 st cykelparkeringsplatser för 6200 kvm BTA.

Enligt planförslaget kommer kontorsbyggnader att rymma handel i bottenvåningar. Det ställer krav på angöringsplatser för bilar och en parkeringsplats för rörelsehindrade inom 25 meters gångavstånd ifrån en tillgänglig och användbar entré till publika lokaler. Enligt planförslaget kommer parkering till kontor och handel att rymmas i garaget. Kontoret förutsätter att även besökande rörelsehindrade kommer att ha en möjlighet att nå handelslokaler via garaget. Det kräver tillgång till en hiss.

Trafikkontoret är positivt inställda till att exploateringskontoret avser att skriva ett exploateringsavtal med fastighetsägaren till Brädstapeln 16 innehållandes ett avtalsservitut för gångtrafik för övergångsställe över infartsgatan (inom område som markerats på i yttrandet bifogad illustration). Kontoret föreslår att föreslagna x-område på infartsgatan tas bort och funktionen säkerställs med det nya avtalsservitutet.

Exploateringskontoret Stockholm stad

Planförslaget medger påbyggnad av kontor på befintlig bebyggelse och överbyggnad av norra gården vilket medför att gångstråk till parken genom en tunnel stängs (x-område i gällande detaljplan). Detaljplanen har efter utställning 2016 kompletterats med x-område för gångförbindelse och cykeltrafik längs infartsgatan.

Exploateringskontoret kommer skriva ett exploateringsavtal med fastighetsägaren till Brädstapeln 16 angående ersättning för borttagande av x-område samt säkerställa att återställning och anpassning på allmän platsmark blir lika bra som förbindelsen idag. I avtalet ska även tas med ett avtalsservitut för gångtrafik för övergångsstället över infartsgatan inom markerat område, se bild på sid 2. Kontoret föreslår att föreslagna x-område på infartsgatan tas bort och funktionen säkerställs med det nya avtalsservitutet.

Stadsmuseet i Stockholm

Stadsmuseet kan konstatera att samrådsredogörelsen från den förra utställningen inte hanterar frågan om förvanskning av den blåmarkerade synnerligen kulturhistoriskt värdefulla byggnaden, betraktad som ett av den svenska senmodernismens viktigaste arkitektoniska verk. Samrådsredogörelsen hanterar ej heller det faktum att en markant påbyggnad kommer att avsevärt minska tydligheten i och förståelsen för ursprungsanläggningen samt det den representerar. Förslaget innebar även rivning av delar av byggnaden som har bedömts ha höga egenvärden och vara känsliga eller mycket känsliga för förändringar.

Sedan förra utställningen har påbyggnadernas volym minskat något, samtidigt som fasaderna på "skeppets" påbyggnad till viss del har slätats ut. Volymminskningen och fasadjusteringen är dock marginell, sett till den effekt som påbyggnaden har på befintlig byggnad. Föreslagen påbyggnad är alltså stor och spektakulär och innebär en grav förvanskning av anläggningens kulturhistoriska värde. Påbyggnaden påverkar även närområdets stadsbild och stadens siluett på ett negativt sätt. Planen stämmer inte överens med stadens mål om att kulturhistoriskt värdefull bebyggelse ska skyddas. Stadsmuseet avstyrker planen med hänvisning till PBL 2:6 samt 8: 13, 8: 14 & 8: 17 och hänvisar i övrigt till utlåtandet i det förra utställningsskedet (SSM Dnr 4.1/3288/2016).

Skönhetsrådet

Med anledning av stadsbyggnadskontorets remiss av rubricerat ärende vill Skönhetsrådet anföra följande.

Föreliggande utställningsförslag innebär en påbyggnad av Trygg Hansas huvudkontor, uppfört 1972–77 med Anders Tengbom och Stefan Salamon som ursprungsarkitekter. I relation till det tidigare granskningsförslaget har påbyggnaden minskats något och fått en delvis annorlunda form. Tillägget som liknats vid en fjäril av arkitekten Manuelle Gautrand, är en expressiv och spektakulär påbyggnad som inte saknar kvaliteter. Problemet, som rådet ser det, är den tondövhets som påbyggnaden visar mot den befintliga anläggningen. I ett slag reduceras Tengboms och Salamons verk till en sockel.

Rådet ställer sig inte avvisande till att pröva en påbyggnad av fastigheten, men ser det som en förutsättning att detta i så fall görs med respekt för den senmodernistiska anläggningens integritet. Att uppgiften är komplex har de många samråden och utställningarna visat. Skönhetsrådet ser det som en förutsättning att en eventuell revidering innebär en nystart utifrån andra premisser än de som

hittills givits för projektet. Om det inte anses vara möjligt är det rådets uppfattning av planarbetet ska avslutas.

Skönhetsrådet avstyrker bestämt förslag till detaljplan.

Stockholm Vatten och avfall

Befintliga va-serviser till fastigheten förutsatts att användas.

Beträffande *dagvatten* har bolaget följande synpunkter på "Dagvattenutredning kvarteret Brädstapeln" framtagen av Geoveta, daterad 2017-10-27:

1. Redogör för utbredning av ledningsnät inom fastigheten med bild och källa till information om anslutningspunkter. Figur med ledningsnät bör inte inkludera vattenledningar för fastigheter och närliggande fastigheter.
2. Statusklassning och miljö kvalitetsnormer för de aktuella recipienterna bör införas i dagvattenutredningen enligt Stockholms stads checklista för dagvattenutredningar.
3. Området belastar bräddpunkter, dagvattenutredningen bör uppdateras med information kring detta. Ambitionen bör varar att avleda dagvattnet mot Karlbergskanalen-Barnhusviken för att inte belasta det kombinerade nätet.
4. Bedömning av tillförlitlighet och osäkerheter i redovisade halter och mängder av föroreningar bör införas enligt Stockholms stads checklista för dagvattenutredningar.
5. Även dagvatten som avleds via kombinerat nät ska omhändertas och renas enligt Stockholms stads dagvattenstrategi. Enligt utredningen behöver dagvatten som avrinner mot Henriksdals reningsverk inte renas, detta bör uppdateras så att informationen blir korrekt.

Lägsta vattentryck i förbindelsepunkt motsvarar nivån +50 m vilket vid normalt anordnande av installationen kan innebära att intern tryckstegring erfordras för tappställen över nivån +30 m. Sådan tryckstegring bekostas ej av Stockholm Vatten och Avfall.

I övrigt inget att erinra.

Övriga remissinstanser

AB Fortum Värme

Vi har ledningar för fjärrkyla som går i garage inom detta område. Dessa måste beaktas. Måste de flyttas krävs framförhållning.

Brädstapeln 16 är ansluten till gasnätet. I övrigt ingen erinran.

Norrenergi

Norrenergi har inga befintliga fjärrvärmeledningar på nu avsedda fastigheter och har inga synpunkter på redovisad detaljplan.

Skanova

Skanova påpekar att de har flera markförlagda teleanläggningar inom detaljplaneområdet och de bifogar karta över dessa.

De önskar att så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning. Denna ståndpunkt skall noteras i planhandlingarna.

Tvingas Skanova vidta undanflyttningsåtgärder eller skydda telekablar för att möjliggöra exploatering förutsätter Skanova att den part som initierar åtgärden även bekostar den.

(Om så önskas kan ledningarna skickas digitalt i dwg-format för att infogas på plankartan. Kontakta <https://www.ledningskollen.se>

Kabelanvisning beställs via <https://www.ledningskollen.se>

För ledningssamordning kontakta Skanovas Nätförvaltning för det aktuella området på tfn (vxl): 08-604 04 90.)

Hyresgästföreningen Kungsholmen

genom vice ordförande

Vi har uppfattningen att Trygg-Hansahuset bör kulturminnesmärkas av länsstyrelsen som enastående kvalitativ 70-tals-arkitektur och skall bevaras orört så långt det är möjligt i alla delar.

Vi ser nu efter upprepade avslag, tredje eller fjärde varvet av försök att göra oproportionerligt stora tillbyggnader av kulturbyggnaderna och yrkar avslag även på detta förslag.

Vi anför även att förslaget är dessutom miljöfarligt för de lokala boende, arbetande och passerande på gatan med tanke på Fleming-gatans luftkvalitet (PM10).

Anför också att det saknas kommunikationer tillräckligt för ytterligare större mängder nya arbetsplatser i området längs Fleming-gatan.

Vi stöder ev framtida förslag om byggnation av bostäder i slänten mot Klara sjö upp till höjden för broräcket.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

Bostadsrättsföreningen S:t Erik 1, (Carl-Gustaf Lindstedts gata/Ivan Oljelunds Gränd)

genom ombud

Föreningen motsätter sig den föreslagna detaljplanen i sin helhet.

För Föreningens del är det allvarligt att förslag till detaljplan inte tagit hänsyn till de faktiska förhållandena på platsen avseende trafik till/från byggnaden som angränsar till Föreningens fastighet och som kraftigt påverkar Föreningen. Påverkan avser både buller och luftföroreningar. Den i planen utförda bullerutredning utgår från gamla uppgifter och teoretiska modeller som inte är relevanta för befintlig trafiksituation. Det har inte skett någon mätning av de luftföroreningar som en den föreslagna detaljplanen medför för de boende i Föreningens byggnad.

Påbyggnaden på Brädstapeln 13/16 medför att avgaser stängs in mellan den föreslagna påbyggnaden och Föreningens byggnad och påverkar luftkvaliteten för de boende i Föreningens byggnad. Föreningens har luftintag som vetter mot detaljplanens område. Detaljplanen måste utformas så att tillfarten till Brädstapeln 13 och 16 inte belastar Brädstapeln 14 i den omfattning som förslaget innebär.

Buller från trafiken till/från Brädstapeln 13 och 16 är ett problem för Föreningen och utredning pågår av miljökontoret för att komma tillrätta med problemet. En hårdare exploatering av fastigheterna medför ökad trafik till fastigheterna och ökade olägenheter för boende i Föreningens fastighet. Bullret från garageinfarten väcker upp de boende på natten. Utredning som visar att ljudnivån är för hög inomhus redan idag bifogas yttrandet.

Den föreslagna påbyggnaden på byggnaden förfular den fysiska miljön av hela S:t Eriksområdet ur arkitektonisk synpunkt. Ett område som är prisbelönat för dess strama arkitektur.

Tillbyggnaden kommer att försvåra den redan idag hårt belastade trafiksituationen inom området. Detaljplanen tar inte hänsyn till att trafiken måste minska inom området på grund av de ohälsosamt höga partiklarna i närområdet. Gator är inte dimensionerade för att ytterligare öka handels- och kontorsutrymmen inom området.

Med hänsyn till vad som ovan anförts hemställer Föreningen i första hand att förslaget avslås i sin helhet eftersom det är ett dåligt förslag vad gäller påverkan på omgivningen och förfulning av omgivnin-

gen. I andra hand att förslaget i vart fall omarbetas vad gäller trafiksituationen så att gällande riktvärden för buller och luftkvaliteten innehålls i förhållande till Föreningens byggnad vilket inte befintlig byggnation ens klarar av idag.

Bostadsrättsföreningen Åkermannen 33, (Fleminggatan 23)

genom styrelsen

Brf Åkermannen 33 lämnar i stort sett samma yttrande som i utställning 1. Det sammanfattades då enligt följande:

Föreslagen påbyggnad förändrar radikalt byggnadens karaktär och är inte förenlig med befintliga kulturhistoriska värden. Föreningen gör en jämförelse med Skandiahuset vid Mynttorget och Trygghuset vid Birger Jarlsgatan/Engelbrektsgatan och påpekar att blåklassningar ska hanteras på samma sätt som det skull ha gjorts där.

De konstaterar att taksiluetten redan idag avviker från stenstadens men att det knappast kan tas för intäkt för att avvika ännu mer, i vissa delar en fördubbling av takhöjden. Att hävda att den föreslagna påbyggnaden av Trygg Hansahuset inte förvanskar huset är att tänja begreppet förvanska bortom den innebörd och användning ordet kan anses ha i vedertaget språkbruk.

Föreslagen påbyggnad väcker frågor om vad byggnaden har för funktion eftersom den bryter den långa traditionen att låta offentliga byggnader vara tongivande. Effekten av påbyggnaden på de byggnadsminnesförklarade Rådhuset och Polishuset berörs inte i underlagen. Dessa två märkesbyggnader överskuggas samtidigt som det kulturhistoriska värdet av Trygg Hansa-huset, ett tidstypiskt rationellt kontorshus, förfuskas genom att den ges intrycket av att vara en publik märkesbyggnad.

Föreningen uttrycker sin mening att föreliggande planförslag i de delar som rör påbyggnad av befintliga byggnader inte ska godkännas.

Avslutningsvis kan konstateras att de föreslagna ombyggnationerna av källar- och markplan samt parkområdena, och de positiva effekterna det bedöms medföra, självfallet är möjliga att genomföra utan påbyggnad av kontorsfastigheterna.

I utställningshandlingarna konstateras att parken och strandpromenaden norr om fastigheten påverkas av utökad skuggning, men i de planbeskrivningen bilagda solstudierna saknas illustrationer för 23 september som också uppvisar betydande skuggningseffekter av strandpromenaden och parken.

De konstaterar att antalet cykelresor väntas öka betydligt och att antalet cykelparkeringsplatser är kraftigt underdimensionerat och bedömer att det finns en risk att parkens (gårdens) skyddsvärda egenskaper kommer att överskuggas av okontrollerad cykelparkering till följd av underdimensioneringen.

De konstaterar också att bedömningen av luftföroreningshalten utgår från en höjning av bara 10 meter när den faktiska höjningen är större, och det väcker frågor om hur tillförlitlig bedömningen av luftföroreningssituationen är.

De konstaterar att godsleveranserna beräknas öka med 148 % men att det inte framgår om luftföroreningsutredningen utgår från dagens eller prognostiserad trafikvolym.

Därutöver framför Brf Åkermannen 33 följande:

Det kan vidare konstateras att bottenvåningarna i det berörda kvarteret tidigare innefattat butiksutrymmen men att dessa butiker avvecklats, sannolikt på grund av bristande kundunderlag. Varför det nu tillkommande butiksutrymmet skulle röna en större framgång, eller vilka konsekvenser det får för befintliga, livaktiga, butiker i gatuplanet i kringliggande kvarter är inte tillfyllest belyst i beredningsunderlaget.

De justeringar som gjorts under ärendets beredning har inte ändrat de grundläggande faktorerna: den föreslagna påbyggnaden, oavsett våningshöjd i olika delar, ändrar i så radikal mening byggnadens karaktär att den skyddsvärda utformningen inte längre kan anses vara bevarad, samt att den föreslagna påbyggnaden radikalt och i negativ mening förändrar tak- och stadsdelssiluett för östra Kungsholmen, vilket bl a inkluderar Stockholms rådhus som är en annan skyddsvärd och karaktäristisk byggnad. Att så flagrant åsidosätta historiska, kulturella och estetiska värden för fastighetsägarens önskan att addera extra kvadratmeter kontorsutrymme förefaller vara en minst sagt märklig prioritering.

Bostadsrättsföreningen Klamparen 9 (Scheelegatan 40)

Bostadsrättsföreningen Klamparen 9 avstyrker den föreslagna detaljplanen för Brädstapeln 13 och 16.

Vi hänvisar till vårt tidigare yttrande över samrådsförslaget 2016-11-14 och anser inte att detta detaljplaneförslag har tagit hänsyn till de synpunkter vi då framförde.

I första hand vänder vi oss mot den föreslagna omfattande påbyggnaden av de så kallade muttrarna som skulle medge en fördubbling av takhöjden mot Scheelegatan.

Vi anser att den strider mot den gestaltungsprincip som uttalas i förslaget om att "tillbyggnadens volym ska från alla huvudsakliga siktinklar i närområdet underordna sig den befintliga byggnaden i skala". I planförslaget står också att vår fastighet "påverkas negativt" på grund av den "obalans i skalan" som den ökade byggvolymen medger.

Av solljusstudien som redovisas framgår vidare att den föreslagna påbyggnaden av muttrarna kommer att leda till att boende i vår fastighet utmed Scheelegatan kommer att stort sett hamna i skugga även under sommaren. Till det kan tilläggas att många inte heller kommer kunna se himlen.

Vi anser därför att planen inte tagit hänsyn till våra förhållanden och innebär så stora men för våra boenden att den inte kan godtas.

Bostadsrättsföreningen Tegelladan 1 (Maria Sandels Gränd)

Styrelsen för Brf Tegelladan 1 påpekar att de lämnat yttrande i samband med den förra utställningen 2016 och skriver följande:

Flera boende uttryckte 2016 oro över den föreslagna förändringen. Ett antal boende har sedan dess valt att flytta och styrelsen för Brf Tegelladan 1 vet att ytterligare några är i processen att flytta på grund av den föreslagna detaljplaneförändringen. Det är orimligt att kommersiella intressen ska beredas möjlighet att påverka privatpersoners vardagsliv på det här sättet.

Det omarbetade förslaget presenterar ingenting nytt. Förändringen består av att det ursprungliga förslaget hyvlas av med något våningsplan. Det är förvånande att förslaget återigen har kommit så här långt i den politiska planeringsprocessen. De boende på Kungsholmen lämnade i november 2016 ett tydligt besked om Trygga Hansa-huset vilket var att avstyra den föreslagna detaljplaneförändringen. Stadshusets politiker och tjänstemän bör därför snabba på och permanent avstyra den föreslagna detaljplaneförändringen av Trygga Hansa-huset.

Sammanfattade synpunkter

- Trygg Hansa-huset är inte utan kvaliteter men tyvärr förstärker den föreslagna detaljplanen i många fall det negativa med Trygg Hansa-huset.
- Projektet och underlaget är fortfarande överdrivet centriskt. Sambandet och kontakten med det prisbelönta St Eriksområdet (intilliggande byggnader) berörs förvisso (vilket inte gjordes 2016) men samspelet mellan St Eriksområdet och Trygga Hansa-huset begränsas till att illustreras genom ett fotomontage vilket

inte kan anses vara adekvat eller tillfredsställande. Montaget färgläggning ger intryck av att fasaden smälter samman med himlen på ett sätt som inte är helt objektivt och rättvisande.

- Karaktären på hela området förändras med den föreslagna kolossen till påbyggnad. Den kommer att dominera stadsbilden och prägla området och tyvärr påverka kulturmärkta hus och stadens vackra siluett negativt.
- Kollisionen mellan den prisade arkitektoniska miljön i St Eriksområdet och den futuristiska påbyggnaden behöver närmare analyseras och förklaras. Stadsbildens fokus riskerar, om detaljplanen godkänns, att flyttas från tornen i St Eriksområdet till Trygg Hansa-huset.
- Någon djupare analys eller kommentar görs inte av den föreslagna förändringen mer än: "i den täta bebyggelsen på Kungsholmen är tillägget inte så framträdande". Man kan med visst fog ifrågasätta påståendet att den föreslagna påbyggnaden inte kommer att vara framträdande.
- Den föreslagna detaljplaneändringen medför fortfarande att en stor vägg tornar upp sig och "hänger" över St Eriksområdet.
- Den föreslagna påbyggnaden lägger fortfarande ytterligare fastigheter skuggmässigt under sig och förstärker Trygg Hansa-husets barriär-effekt. Den förstärkta barriäreffekten återgavs inte på ett rättvisande sätt i kommunens underlag 2016: byggnader verkade i underlaget då ha utelämnats och gators bredd verkade inte överensstämma med verkligheten.
- Den föreslagna påbyggnaden minskar mängden solljus och minskar antal soltimmar för samtliga fastigheter som idag befinner sig i Trygg Hansahusets skugga.

Brf Tegelladan 1's förslag 2017

Stadsbyggnadskontoret har inte hörsammat förslaget 2016 att undersöka möjligheterna att utveckla den livlösa Trygg Hansa-parken. Parken har idag en privatiserande och avskräckande effekt på allmänhetens vilja att röra sig fritt. Vårt förslag 2016 var att bebygga parken, att bygga mer urbant, att bygga bort den otrygghet som området skapar och att skapa förutsättningar för att minska trafiken. Att bebygga parken förtätar staden och tränger inte undan några befintliga verksamheter eller allmänhetens vilja att röra sig fritt. Idag är parken en lucka som är kall, kal och outnyttjad. Flemminggatan skulle dessutom bli en mer hel och sammanhållen stadsgata med en samlad bebyggelse. Ett ytterligare alternativ till den föreslagna detaljplaneförändringen är att Trygg Hansa-huset ges

en liknande påbyggnad som många andra fastigheter i Stockholms innerstad har fått de senaste åren. Det finns ett antal sådana påbyggnader i Stockholm som kan ge inspiration och vägledning till Stadsbyggnadskontoret, som First Hotel Amaranten (Scheelegatan/Kungsholmsgatan) och Hotel Birger Jarl (Birger Jarlsgatan/Rådmansgatan/Döbelnsgatan). *(Dessa finns illustrerade med bild i yttrandet)*

En indragen och välintegrerad påbyggnad liknande dessa minskar det aparta intryck som den föreslagna påbyggnaden skapar. En sådan påbyggnad minskar förvisso också mängden solljus och antal soltimmar för samtliga fastigheter som idag befinner sig i Trygg Hansa-husets skugga men om påbyggnaden ersätter befintliga fläkt- och konferensutrymmen högst upp så blir konsekvenserna för omkringliggande bebyggelse mer hanterbara.

Vad internationellt erkända arkitekter har för önskemål att lämna avtryck på Kungsholmen ska inte stadsdelens politiker och tjänstemän fästa någon större uppmärksamhet vid utan uppdraget som förtroendevald eller statstjänsteman kommer från de önskemål och vilja som de boende ger uttryck för.

Av ovan nämnda anledningar, samt de som framfördes 2016 och där majoriteten av synpunkter fortfarande är giltiga och relevanta, så anser Brf Tegelladan 1 att ansökan om förändrad detaljplan inte kan godkännas.

Övriga

RE och IE, MA och RA, AP och DP

Carl Gustaf Lindstedts gata

Vår förening fanns inte heller denna gång med på sändlistan. Vi tillhör de som är mest drabbade till följd av bygglovet. Avgaser från lastbilar som kör in och ut i garaget har efter det att ombyggnaden påbörjades mångdubblats och orsakar att miljö- och hälsoriskerna försämrats.

För att förstå hur problemet uppstått måste man informera sig om byggnaderna och dess konstruktioner. Kort beskrivning är att hela ventilationssystemet för lägenheterna i fastigheten Brädstapeln 14 har sina sovrum med friskluftsintag vända mot garagedriften. Avgaserna från bilarna går rakt in i sovrummen vilket medför andningsbesvär och andra obehag för oss. Dessutom väcker buller och tutningar oss om nätterna. Ibland går bilarna på tomgång upp till 15 minuter.

Idag kör stora lastbilar frekvent ut och in i garaget. Antalet bilar har mångdubblats det senaste året. Undersökningar visar att bilar börjar köra in redan vid tretiden på morgonen. Länsstyrelsen har tidigare ställt sig positiva till våra överklaganden. Vi tycker att det är egendomligt att Länsstyrelsen och Stadsbyggnadskontoret ser olika på våra problem. Stadsbyggnadskontoret tycks nöja sig med att byggherren sätter upp ett plank vid garagenedfarten för att förhindra buller och bilavgaser att tränga in i våra friskluftsintag. Ett enligt vår åsikt ett märkligt beslut.

För att långsiktigt åtgärda problemen krävs att garagenedfarten byggs över och avgaser leds bort från området. Denna lösning har förordats av flera remissinstanser tidigare och är den enda tänkbara ur miljö- o hälsosynpunkt.

Dessutom anser vi att den föreslagna påbyggnaden på Brädstapeln 13–16 ur arkitektonisk synpunkt förfular den fysiska miljön av hela S:t Eriksområdet, prisbelönat för dess strama arkitektur. Dessutom fyller den tilltänkta ombyggnader ingen som helst funktion. Allt som planeras finns det redan gott om inom närområdet såsom apotek, gym, livsmedel och restauranger. Beträffande trafiktätheten i området är den redan idag för hög och att belasta den ytterligare kommer att öka miljöproblemen för de boende i området.

Ett av yttrandena lämnar även följande synpunkt:

De parkeringsmöjligheter som finns i området är redan nu otillräckliga trots parkeringsgarage på Carl-Gustaf Lindstedts gata och i närheten. Enligt gällande trafikpolitik är det snarare ett mål att trafiken ska minska i innerstaden, vilket vi anser att projektet motarbetar.

Ett av yttrandena bifogar också en bilaga med egna trafikmätningar.

JE

Maria Sandels gränd

Jag har precis sett det nya förslaget.

Det är såklart bättre ju lägre det blir. Men jag är inte imponerad. Det ser bedrövligt ut och det förstör närliggande kvarter. Både stadsbild, ljusinsläpp osv.

Jag förstår att det är tryck från fastighetsägaren att exploatera sin tillgång, men jag har svårt att se hur man kan bygga på Trygg Hansa-huset utan att det får negativa konsekvenser för samtliga boende i Stockholm, förutom just nämnde fastighetsägare.

DR och AKF

Carl-Gustaf Lindstedts gata

Denna skrivelse är att se som en orosanmälan och en protest med anledning av planerna för ombyggnationen av Trygg Hansa-huset Brädstapeln 13–16, då vi anser att förslaget strider mot all logik och är ett miljöbrott mot oss boende. Det är för oss helt obegripligt hur man ens kan överväga att låta dessa ombyggnadsplaner genomföras i direkt anslutning till vårt boende på Carl-Gustaf Lindstedts gata 4–10 när vi redan idag upplever hur vår boendemiljö påverkas av trafik och buller ner i garaget till Trygg Hansa-huset. I dagsläget är trafiken dock begränsad till vissa tider under framför allt vardagar men ett klartecken från Stadsbyggnadskontoret för ökat trafikflöde spritt över hela dygnet kommer att göra vår boendesituation outhärdlig och starkt miljöfarlig.

Förutom buller och vibrationer från dygnet-runt-trafiken är det som oroar oss allra mest det faktum att vår fastighet har sina luftintag i direkt anslutning till nämnda garageinfart, och tanken på de höga avgasvolymerna som kommer att tränga in i våra barns sovrum gör oss mörkrädda. Vi ser det som fullständigt förkastligt hur man inte verkar ta någon hänsyn alls till det faktum att det finns bostäder direkt ovanför garageinfarten och kräver att man i förslaget för ombyggnad hittar en möjlighet att flytta garagenedfarten till Scheelegatan. En flytt av garagerampen är det minsta man kan ställa krav på från nämndens sida!

Vid sidan om den akuta fara som gäller avgaser och buller vänder vi oss också starkt emot påbyggnaden av Brädstapeln 13–16 på höjden. Förutom att den är groteskt ful har vi redan idag ett mycket begränsat ljusinsläpp in i vår fastighet från den sidan av huset och den liggande planen för ombyggnad kommer att göra det nästintill obefintligt. Återigen, vår fastighet på Carl-Gustaf Lindstedts gata är ett permanentboende och vi anser att man måste ta hänsyn till detta när man beviljar ombyggnationer och bygglov för kontor och en galleria på 12 000 kvm (!), det är våra hem det handlar om och trots detta verkar ingen hänsyn alls tas till oss boende, inte heller verkar någon miljökonsekvensbeskrivning gjorts, vilket vi anser vara skandalöst.

Ytterligare en synpunkt är prioriteringarna i området. Från kvarteret har vi 10 minuters promenad till Västermalmsgallerian och 10 minuter till Hötorget, trots detta anser man att det finns behov för ytterligare en galleria i Trygg-Hansa huset?? Hela östra delen av Kungsholmen är i akut behov av ett område för ungdomar; skateramp, fotbollsplan, multisportarena eller liknande, varför

prioriteras inte detta? Det sista vi behöver på östra Kungsholmen är ännu en galleria, och särskilt inte om den saboterar hela vår boendemiljö.

AA

Scheelegatan

Jag meddelar min reservation på nybyggnad av två till tre nya våningar på det s.k. Trygg Hansa-huset. Skälet är att mitt kök kommer hamna i ständig skugga och mörkläggning istället för livsgivande solljus.

AM & JM

Ivan Oljelunds gränd

Som medlemmar i Riksbyggens bostadsrättsförening Tegelladan 1 i St. Eriksområdet berörs vi mycket negativt av planerna på en kolossal, apart påbyggnad av Trygg-Hansa-huset i korsningen Scheelegatan/Fleminggatan. Den nu planerade påbyggnaden skiljer sig inte nämnvärt från tidigare förslag. St. Eriksområdet är ett prisbelönt och påkostat småskaligt område av Stockholms stad. Området är ett omvittnat lyckat exempel på nybyggnation.

St. Eriksområdet kommer att påverkas mycket negativt av den omfattande påbyggnaden som kommer att skugga området. Den planerade påbyggnaden kommer att synas från stora delar av staden. Trygg Hansa-huset är redan idag ett dominerande inslag i stadsbilden. Den planerade påbyggnaden påverkar även mycket negativt stadens vackra siluett.

Den låga, fula, ytkrävande paviljongen (f.d. Handelsbanken) är som en propp för den park som finns vid Trygg Hansa-huset. Parken upplevs inte idag som offentlig och utnyttjas inte av lokalbefolkningen. Riv därför paviljongen som förhindrar tillträde till den otillgängliga parken som kan bli ett publikt tillskott för stadsdelens många barnfamiljer och äldre.

Byggnaden mitt emot på Scheelegatan är relativt nybyggd och ca 8 våningar hög. Bygg därför ett helt nytt hus på ca 8 våningar längs Scheelegatan där bl a den låga paviljongen står i dag. Då kan parken vid Trygg-Hansahuset upplevas som offentlig och öppnas upp mot den livliga Fleminggatan. Publika ytor kan skapas i det nya höga huset som ger ett värdefullt bidrag till stadsbilden och gatulivet. Den nya höga byggnaden ger gott om plats för kontor och välbehövliga bostäder högst upp.

Brf Åkermannen

Fleminggatan 23

Enligt tidningen Vårt Kungshomen ska stadsbyggnadsnämnden den 26 oktober ånyo avhandla ett förslag vad avser ombyggnaden av det s.k. Trygg-Hansahuset i kvarteret Brädstapeln. Det nya förslaget är förvisso förändrat, men innebär alltså ett stort ingrepp i stadsbilden. Enligt Dagens Nyheter har stadsbyggnadsnämnden ordförande Roger Mogert uttryckt att förslaget är mycket bättre och "Om man ska göra en påbyggnad kan den inte bara fortsätta på huset. Den måste bryta av mot det som finns." Det kan man naturligtvis anse generellt, men vad är då poängen med att blåklassa en byggnad eftersom själva syftet med blåklassningen - att bevara byggnadens unika karaktär - ändå går förlorat genom en påbyggnad som bryter av?

KH

Kungsholms Strand

Ni får inte lov att bygga detta Trygg Hansa-huset som har ritats om nu igen! Det är i stort likadant hus som fungerar som nu före ritats. Ut i rymden med allihop. Till månen! Det förbjuder jag, överklagar likt tidigare förslaget även nu. Inte överhuvudtaget!

JB

S:t Eriksgatan

Jag har uppfattningen att Trygg-Hansahuset bör kulturminnesmärktas av länsstyrelsen som enastående kvalitativ 70-talsarkitektur och skall bevaras orört så långt det är möjligt i alla delar.

Jag ser nu efter upprepade avslag, tredje eller fjärde varvet av försök att göra oproportionerligt stora tillbyggnader av kulturbyggnaderna och yrkar avslag även på detta förslag.

Jag anför även att det är dessutom miljöfarligt för de lokala boende, arbetande och passerande på gatan med tanke på Fleminggatan luftkvalitet (PM10).

Anför också att det saknas kommunikationer tillräckligt för ytterligare större mängder nya arbetsplatser i området längs Fleminggatan. Jag stöder byggnation av bostäder i slänten mot Klara sjö upp till höjden för broräcket.

Samfundet S:t Erik

Trygg-Hansahuset är ett av Sveriges arkitektoniskt och kulturhistoriskt mest värdefulla kontorskomplex och det första i landet

som byggdes för huvudsakligen kontorslandskap. Det ritades av Anders Tengbom och Stefan Salamon och stod färdigt 1976.

Trygg-Hansahuset har ett centralt och vida synligt läge. Helhetsmiljön med de tre särpräglade byggnaderna ("Skeppet", "Mutt-rarna" och "Grindstugan") och den välplanerade parken (ritad av Holger Blom) är enligt Stockholms stadsmuseum "blåklassat", vilket är högsta skyddsklass och motsvarar fordringarna för byggnadsminne.

För ett år sedan ställde Stadsbyggnadskontoret ut ett förslag till påbyggnad av Skeppet och Muttrarna, ritat av den franska arkitekten Manuelle Gautrand. Samfundet S:t Erik framhöll i sitt remissyttrande 2016-11-15 att planförslaget var oacceptabelt.

Det nu aktuella förslaget är en något nedbantad version av det förra. Påbyggnaden är emellertid fortfarande mycket omfattande. Den höjer sig 8,5 meter över befintlig takfot på Skeppet och som högst 15 meter över Muttrarna.

I Kvalitets- och gestaltungsprogrammet anges att påbyggnaden ska "underordna sig den befintliga byggnaden i skala" och att den "inte upplevs som en lykta i taklandskapet". Verkligheten är dessvärre den motsatta. Påbyggnaden har fortfarande en storlek och utformning som totalt bryter mot det befintliga kontorskomplexet, vilket visuellt skulle reduceras till en sorts fundament till den spektakulära påbyggnaden.

Illustrationerna visar dessutom att påbyggnaden, trots minskning av den transparenta fasadytan, skulle bli en både i närmiljön och på långt håll synlig jättelik lykta. Detta skulle ytterligare förstärkas av att mellanrummet mellan påbyggnaden och den befintliga byggnaden avses att belysas.

Påbyggnaden har som enskild byggnad arkitektoniska förtjänster, vilka borde kunna inspirera till en separat byggnad på annan plats.

I planbeskrivningen framhålls att den befintliga byggnaden får skydds- och varsamhetsbestämmelser, men i själva verket görs betydande förändringar. Direktionsvåningen rivs, vertikala schakt och hissar tillkommer, liksom förstärkningskonstruktioner invid ytterväggar. Dessutom behåller den storslagna entréhallen inte de ursprungliga kopplingarna till intilliggande utrymmen.

Den viktiga och exakt utformade gården förvanskas. Åtta vackra, strategiskt placerade träd huggs ner och den vindlade gångvägen ersätts av en vinklad rak passage.

Påbyggnaden skulle ha en synnerligen negativ effekt på det byggnadsminnesklassade kontorskomplexet och även på omgivande

stadsmiljö, fronten mot vattnet och stadssiluetten, som alla är uttryck för Stockholm som kulturhistoriskt riksintresse. Vi anser att en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. miljöbalken måste göras – även enligt de lagändringar som föreslås träda i kraft 2018-01-01.

Detaljplaneförslaget är oacceptabelt med hänsyn till det av Stadsmuseet blåklassade Trygg-Hansahuset och Stockholms stadsbild och måste avvisas.

Svenska byggnadsvårdsföreningen

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, anför följande synpunkter utifrån föreningens verksamhetsområde:

Sammanfattning

Liksom vid den förra granskningen avstyrker SBF med kraft förslaget till påbyggnad av Trygg-Hansahuset. Det är oförsvarligt och lagstridigt att förvanska detta byggnadsverk av högt kulturhistoriskt, arkitektoniskt och samhällshistoriskt värde av byggnadsminnesklass. SBF anser vidare att den föreslagna påbyggnaden negativt påverkar flera av uttrycken för riksintresset för Stockholms stad och Djurgården.

SBF:s synpunkter

SBF avstyrkte planförslaget vid föregående granskning med hänvisning till att den föreslagna påbyggnaden av Trygg-Hansahuset är oacceptabel både med hänsyn till bristen på respekt för husets höga kulturhistoriska, samhällshistoriska och arkitektoniska värde och med hänsyn till effekterna för stadsbilden där SBF anser att flera av uttrycken för riksintresset för Stockholms stad och Djurgården påverkas påtagligt. SBF hänvisar till detta granskningsyttrande (2016-11-10) och anför därutöver följande: Även om påbyggnadens volym minskats och gestaltningen omarbetats är det likväl fortfarande fråga om en stor främmande påbyggnad som bryter kraftigt mot den befintliga byggnadens väl genomtänkta senmodernistiska formspråk - en byggnad som Stockholms stadsmuseum bedömer motsvarar fordringarna för byggnadsminne.

Den 65 sidor långa konsekvensbeskrivningen försöker ge intryck av en noggrann avvägning mellan det kulturhistoriska intresset och exploateringsintresset men argumenten håller inte. Analysen präglas av att projektet till varje pris ska genomföras. Ett argument för projektet som anges i konsekvensbeskrivningen är att periodens kontorsbyggnader har kommit att byggas på med nya våningar i otaliga fall. Ett annat argument som framförs är bedömningen att de osyn-

liga tak som förespråkades enligt det modernistiska idealet innebär att byggnaderna inte upplevs lika tydligt som avslutade fullödiga byggnadsverk.

SBF anser att det faktum att många kontorsbyggnader byggts på idag med flera våningar sammantaget kommer att förändra höjdskalet i innerstaden, påverka stadsbilden och stadens siluett och förändra karaktären i gaturummen. Dessa påbyggnader sker steg för steg utan att principfrågan om huruvida stadens höjdskala ska förändras har prövats på ett samlat sätt i en demokratisk process. Dessa påbyggnader leder successivt till en stor försämring av stadsmiljön samt att många uttryck för riksintresset påverkas kraftigt. Att staden genom "gluggplanering" ökar antalet våningar på hus efter hus är inget hållbart argument för att fortsätta att bygga på kontorshusen, allra minst ett kontorshus av byggnadsminnesklass.

SBF ställer vidare frågan med vilken rätt planförfattarna anser sig kunna bedöma denna föreslagna förändring bättre än företrädare för kulturmiljövården som är starkt kritiska till att genom påbyggnaden förvanska den tidstypiska stilen för denna omsorgsfullt utformade byggnad av en av samtidens stora arkitektkontor? SBF anser att påbyggnaden skulle innebära en förvanskning som strider mot PBL 8 kap 13§ (En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas). Det är ett ohållbart argument att utifrån en skönmässig arkitektonisk bedömning med fokus på andra stilideal anse sig ha rätt att förändra ett högklassiskt byggnadsverk från en annan tid i strid med sakkunskapen och gällande lagstiftning.

Karin Norlander
planchef

Stefan Modig
stadsplanerare